

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף לב

(המשך מהדף הקודם)

מישנה: האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג (= שלא ידע שהיא תרומה אבל אין הבדל האם הוא ידע שזה חמץ או לא), משלם לכהנים קרן וחומש. ביאור: התרומה לא שווה כלום כיון שהיא חמץ שהוא אסור בהנאה בפסח, אבל כיון שהדין הוא שזר האוכל תרומה בשוגג עליו לשלם מדין כפרה ולא מדין גזילה, לכן הוא חייב לשלם אף שהיא לא שווה כלום.

האוכל תרומת חמץ בפסח במזיד (= שידע שהיא תרומה אבל אין הבדל האם הוא ידע שזה חמץ או לא), פטור משלם, כיון שהדין הוא שזר האוכל תרומה במזיד עליו לשלם מדין גזילה, ותרומת חמץ לא שווה כלום.

ואם הוא אכל תרומת חמץ **טמאה** במזיד, הוא פטור משלם דמי עצים. ביאור: זר האוכל תרומה טמאה משלם את שוויה כאילו היא עצים הראויים להסקה (= שהרי היא אסורה באכילה אף לכהנים והוא לא הפסיד אותם, אבל היא מותרת בהנאה), וכיוון שתרומת חמץ בפסח אסורה אפילו בהנאה היא לא שווה כלום.

גמרא: וחומשא דחומשא: אם אכל את החומש שהביא בשוגג – מביא שוב חומש ומוסיף חומש מהחומש (כמו שהוסיף חומש על הקרן).

לפי מידה או לפי דמים: כשמשלם את התרומה שאכל בשוגג האם משלם לפי הערך הכספי שאכל, או לפי מידת הכמות שאכל?

אם התרומה היתה שווה בשעת האכילה ארבע זוז, ובשעת התשלום ירד מחירה לזוז אחד – ודאי משלם לפי הדמים. כמו כל הגזלנים שמשלמים כשעת הגזילה (נלמד מפסוק ברש"י), שהרי מלבד העובדה שאכל תרומה קדושה גם גזל אותה.

אבל אם התרומה היתה שווה בשעת האכילה זוז, ולבסוף התייקרה לארבע – תלוי הדבר בספק הנ"ל: אם משלם לפי מידה - צריך להחזיר את הכמות שאכל ונמצא שמפסיד את הערך הכספי, אבל אם משלם לפי דמים - מחזיר כמות קטנה יותר של פירות בשווי של זוז.

(המשך בדף הבא ↓)

אכל גרוגרות: (תאנה) של תרומה בשוגג ושילם לכהן תמרים תבוא עליו ברכה. התמרים יקרים יותר מגרוגרות. דוקא אם ננקוט ש'לפי מידה משלם' מובן מדוע תבוא עליו ברכה, כי הוא מחזיר כמות שווה לכמות שאכל שהערך הכספי שלה גבוה יותר, אבל אם לפי דמים משלם הרי מחזיר את אותו השווי?

תנן: האוכל תרומת חמץ בפסח משלם קרן וחומש. לכאורה דבר זה מתאים רק אם 'לפי מידה משלם' מכיון שאין לתרומה ערך כספי בפסח שהרי חמץ אסור בהנאה? אלא אם כן נאמר שהמשנה אליבא דרבי יוסי הגלילי שחמץ בפסח מותר בהנאה. אלא שאז תיקשה הסיפא של המשנה שאם אכל במזיד פטור מתשלומין?

רבי נחוניא בן הקנה: העובר בשבת עבירה שיש בה איסור סקילה וחיוב ממון לחבירו (כגון גונב על ידי מלאכה האסורה) - פטור על הממון מפני שמתחייב בנפשו. רבי נחוניא בן הקנה סובר שגם בעבירה שמתחייב עליה מיתה בידי שמים הדין כן. משום כך האוכל תרומת חמץ במזיד פטור מהתשלומין, מפני שמתחייב במיתה בידי שמים על אכילת התרומה.

כתנאי: נחלקו תנאים במחלוקת הנ"ל האם משלם לפי מידה או לפי דמים. דעת רבי עקיבא משלם לפי דמים, ולכן האוכל תרומת חמץ בפסח אינו משלם, מכיון שאין שום הנאה ושווי לכהן במה שאכל. דעת רבי יוחנן בן נורי משלם לפי מידה, ולכן האוכל תרומת חמץ בפסח חייב בתשלומין כי את מידת הכמות שאכל עליו לשלם.

תרומה טמאה: בזה מודה רבי עקיבא שמשלם, מכיון שיש לכהן הנאה בה – להסיקה תחת תבשילו, מה שאין כן חמץ שאסור בהנאה.

בד"א: הבריייתא מוסיפה שכל המחלוקת היא בתרומה שהופרשה בזמן שלא היה בה איסור חמץ, אבל אם הפריש תרומה מחמץ בפסח - התרומה אינה קדושה כלל לכולי עלמא (גם לא לרבי יוסי הגלילי המתיר חמץ בהנאה בפסח ויבואר להלן).

תניא אידיך: ישנה בריייתא נוספת דומה לבריייתא הקודמת, שגם בה נחלקו התנאים באותו ענין. דעת רבי אליעזר בן יעקב האוכל תרומת חמץ בפסח אינו משלם, מכיון שהוא סובר כרבי עקיבא שמשלם 'לפי דמים'. דבר זה נלמד מ"ונתן לכהן את הקודש" שאם ישלם את מה שאכל באותו מצב הוא ראוי להיות קודש, דבר שלא יתכן בחמץ בפסח שאינו יכול להיעשות תרומה כאמור. דעת רבי אליעזר חיסמא שהאוכל תרומת חמץ בפסח משלם. אך אין זה בגלל שסובר 'לפי מידה משלם' בהכרח, משום שהוא

סובר כרבי יוסי הגלילי שחמץ בפסח מותר בהנאה (כדלהלן), ואפילו אם 'לפי דמים משלם' יש לתרומת חמץ דמים בפסח.

אמר אב"י: אב"י מבאר את המחלוקת של רבי עקיבא ורבי יוחנן בן נורי כפי שביארנו. החידוש בדבריו שלא נחשוב שרבי יוחנן בן נורי לא חולק על רבי עקיבא שלפי דמים משלם, אלא חולק עליו בכך שחמץ מותר בהנאה כרבי יוסי הגלילי. ההוכחה לכך: שרבי יוחנן בן נורי לא השיב לרבי עקיבא על דבריו בחילוק בין תרומה טמאה לתרומת חמץ – כמו שהשיב רבי אלעזר חיסמא שחמץ מותר בהנאה. מכאן שסבר שאסור בהנאה, אלא שסובר שלפי מידה משלם ולכן צריך לשלם את תרומת החמץ.

תנו רבנן: דין נוסף באכילת תרומה - מהו שיעור האכילה להתחייב בחומש? לדעת תנא קמא כזית, כתוב 'יאכל' כמו כל האכילות שבתורה. לדעת אבא שאול שוה פרוטה, כתוב 'ונתן' ונתינה מינימאלית היא שוה פרוטה.

תנו רבנן: ברייתא נוספת בענין. האוכל תרומה פחות מכזית - משלם את הקרן בלבד ולא את החומש. בהכרח מדובר שיש בה שווה פרוטה אך היא פחותה מכזית. נמצא שברייתא זו אינה כדעתו של אבא שאול הסובר שאפילו פחות מכזית (אם יש בה שוה פרוטה) משלם חומש.

רב פפא: רצה לומר שלדעת אבא שאול צריך שני תנאים – גם שוה פרוטה וגם כזית. אך הגמרא מוכיחה לא כך, מדיוק בדברי הויכוח של החולקים על אבא שאול שהציגו את ה'כזית' כשיטתם בלבד. ובסופו של דבר גם רב פפא חזר בו.